

Cetatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) IUNIE 2023

Nr. 6 (34)/ IUNIE 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Perpessicius și scrisoarea inedită adresată lui Ion Buzdugan - Colecția gl. dr. Lazăr Cârjan

Patimile unei pasiuni

C.M. - *Am putea prescurta viața și activitatea de cecetare a operei eminesciene făcute de către Perpessicius, cu sintagma „patimile unei pasiuni”?*

Gl. L. C. - Nu știm dacă marele critic literar, eminescolog, poet și om de cultura Dumitru Panaitescu Perpessicius a intuit, fie și în treacăt, cum îi va marca existența pseudonimul latinesc pe care și l-a ales singur, „deprins cu suferința”.

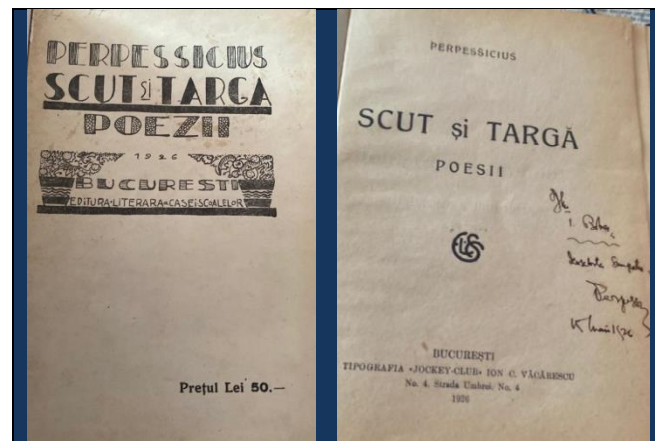
C.M. - *După ce și-a încheiat studiile universitare Dumitru Panaitescu a fost admis la Școala de Ofițeri în rezervă din Dealul Spirii, obținând gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Regimentul 38 Infanterie Brăila. Regimentul 38 Infanterie "Neagoe Basarab" a fost comandat pe frontul din Dobrogea de colonelul Alexandru Bacalbașa și a participat pe toată perioada războiului, între 14/27 august 1916 - 28 octombrie/11 noiembrie 1918.*

Gl. L.C. - Mai întâi, un glonte dum-dum l-a rănit în brațul drept la data de 13 Octombrie 1916, pe Dealul Muratan, din apropiere de Techirghiol, din Dobrogea. Internat la mai multe spitale, a avut șansa să fie operat la Botoșani, în primăvara anului viitor, de către medicul francez Dufreche, care i-a salvat mâna de la amputare, cu prețul rezecției cotului. Dar Perpessicius nu s-a dat bătut: **a învățat sa scrie cu mâna stânga!**

Apoi, calvarul descifrării manuscriselor eminesciene l-au adus în pragul orbirii, fiindu-i insuficiente cele 12 dioptrii. Dar nu a cedat până în ultima clipa din zorii zilei de 29 martie 1971.

C.M. - *Bătălia pentru apărarea Dobrogei, unde a fost rănit la brațul, i-a rămas permanent în memorie. Acelui eveniment i-a dedicat și volumul de poezii Scut și Targă. Vă rog să amintiți din volum măcar un fragment edificator.*

Gl. L. C. - *Ograda* - localizată Muratan și datată 1916, e o poezie care arată dezastrul bătăliei. Alăturăm această poezie. În alta, *Popas la Muratan*, poetul privește,

OGRADA

Hambarele golite — cu uși prea ferecate, —
 Au la ferestre rupte zăbrelele de fier ;
 Găinile boghete au fost sacrificate
 Și-acum pustiu cotețul stă într'un colț stingher ;
 Au mai rămas din ele doar fulgi pe care vântul
 I-amestecă, prin curte, cu fulgii din saltele ;
 Din grajdurile pline aici și-află mormântul
 Un cal ce mai păstrează o falcă cu măsele ;
 Un plug cu două brazde stă răsturnat pe-o rână,
 Cu fiarele-amândouă cuprinse de rugină...
 Intr'un cuvânt zvârlită-i cu totul prin țărână
 Gospodăria care-i o jalnică ruină.
 Pribegi sunt gospodarii, dar peste tot veghează
 Senini, în sanctuarul coloanei de gazetă
 — zvârlită în băltoaca ce'n curte triumfează —
Eroii noștri într'o postumă siluetă.

Muratan, 1916.

în partea I-a, câmpul de luptă din „tranșea așezată pe un dâmb ușor, / În față-i un baraj de ghimpi de fier, / La zece pași de noi e-o porumbiște / Cu foile de-al binelea îngălbenite / Și din păpușile 'nfoiate își revarsă / Mătasea de porumb costițele de aur./ 'Napoia noastră se deschide-o vale dulce, / O lăsatură 'ngustă asemenea unei albii / În care toamna-și leagă melancolia. / Pe dreapta pe o creastă de pământ mai sur, / Ca zdrențele stindardelor de purpură, / Corole mari de maci se umplu, zi de zi, cu sânge.//, pentru ca să încheie în partea a VII-a cu versurile: „S-a scuturat și ultima petală / Din macu 'nsângerat. / A amai rămas di purpura-i regală / - Uitată urna funerală - / Un fruct îndoliat//

Ca și alți viteji din tranșee perpesicius intuia sfârșitul, pe care îl aseamănă cu o „vijelie răbufnind din zări, care răscolește totul ce-n întâlnește în drum”, acel viespar de schije, pulbere și fum. Și totuși el nu disperă deoarece apelează, ca trup învins, cu sufletul ce caută „adăpost în Cer: „N-a rămas pe 'ntinsul văilor cuprins / Decât Dumnezeu din cer, brancardier”//(Brancardier, p.-).

Și de acolo, la spital, în 1918, avea să-i amintească celui ce- vorbea de „sacrificiul inutil”, în poezia „Pe Muratan și Calfa Dére: Noi am sădit în brazda neagră, pe Muratan și Calfa-Dere,/ În loc de maci și micșunele nenumărate flori de viață, / Îmbujorat flori de sânge - răsadul ruptelor artere, / Când înflorise agonia pe ochii noștri flori de ceață.//

C.M. - În afara descifrării și transcrierii operei lui Eminescu, mai avea Perpesicius și altă pasiune?

Gl. L. C. - În ultimii ani, prin contribuția lui C.D. Zeletin s-a aflat de o dramă care i-a cutremurat destinul: iubirea lui secreta Viorica Secosan, din Lugoj, licențiată în Litere, **Yvoria** cum o alinta poetul, care s-a sinucis în chinuri groaznice, dându-și foc în cimitirul Bellu.

Prin intermediul unui anticar din București, Mihai Handoca, fiul celebrului exeget al lui Eliade, Mircea Handoca, am intrat în posesia unei **scrisori inedite** (anexă) a eminescologului, adresată lui Ion Buzdugan, din comuna Boian, datată 6 mai 1953. Se pare ca Ion Buzdugan, poet, folclorist și om politic din Basarabia, fost deputat de Bălți în Parlamentul României interbelice, avea domiciliu obligatoriu atunci în acea localitate. În scrisoare Perpesicius face referiri la volumele IV și V ale integralei Eminescu, precum și la greutățile întâmpinate, între care o „judecată” la care a fost supus în luna aprilie 1953, prezidată de M. S. (Mihail Sadoveanu?) acuzator (procuror în text) fiind A.T. (Alexandru Toma?).

C.M. - În prefața cărții lui Neculai Moghior, „Ferdinand I, regele tuturor românilor” scriam povestea și rolul lui Ion Buzdugan în întâmpinarea trupelor comandate de generalul Ernest Broșteanu. Evenimente aveu ca nod gordian cele petrecute pe front din momentul bolșevizării armatei ruse. La Socola, lângă Iași, era cartierul general al trupelor ruse conduse de generalul Scerbacev, pe care, Lenin ordonase să-ș aresteze. Fiind ofițer în armata rusă în timpul Primului Război Mondial, Ion Buzdugan a dat în vileag încercarea de asasinare a regelui Ferdinand pe care o pregăteau militarii ruși în forfota bolșevică de la Socola.

Dar în scurt timp România a trebuit să se amestece prin treburile „bolșevicilor”, pentru a-și salva ființa de stat. Ofițerii ruși trăiau cu spaima de a fi linșați de soldații bolșevizați. Pericolul extrem era la câțiva kilometri de reședința regelui și a guvernului. Despre armata rusă bolșevizată, inclusiv despre acțiunile ei din Basarabia, Brăteanu spunea: „Armatele ruse au devenit bande fără conducători, otrăvite violent de anarhie, incapabile de a ține frontul și incapabile de a organiza demobilizarea pentru retragere, care fără aprovizionare constituie ea însăși o operă devastatoare”. Trebuie să subliniem că acțiunea de la Iași urmărea atât arestarea familiei regale, cât și a membrilor guvernului, și instaurarea, după “model rusesc”, a unor “soviete”! Prin deșeurile diabolicului plan bolșevic, locotenent-colonelul Ion Antonescu a preîntâmpinat și eradicat posibilitatea și consecințele grave “ale unei crize politice fără precedent în istoria politică a românilor”. Ion Buzdugan, ca secretar al Sfatului Țării, a fost în primele rânduri pentru Unirea Basarabiei, el alături de Inculeț și Halipa au semnat actul Unirii. Ca deputat în Parlamentul României Mari a fost și membru în guvernul țărănist. Vă rog să detaliații din conținutul scrisorii inedite și despre relația dintre Perpesicius și „scumpul Ion Buzdugan”. La un moment dat se simțea constrâns între „iobagii scriitori”, după cum își arăta revolta și față de ceea ce se pune la cale prin acele „colective” pentru continuarea cercetării lucrărilor manuscrise ale lui Eminescu.

Gl. L. C. - Date inedite despre viața marelui cărturar aflam din culegerea de eseuri „Excurs sentimental Perpesicius, Mențiuni, Medalii, Memorial”, tipărită de Muzeul Literaturii Române în anul 1971; „Eminescu al nostru” de Nicolae Tone, Editura Vinea, 1994 și excelenta biografie „Viața lui Perpesicius” semnată de T. Tihan, Editura Argonaut, Cluj-Napoca 2016. Dar și din această scrisoare inedită trimisă prietenului său intim, Ion Buzdugan, aflat cu domiciliul forțat în Bărăgan (anexă). De remarcat scrisul deprins de Perpesicius, cu mâna stângă, în urma răniilor suferite pe front la mâna dreaptă.

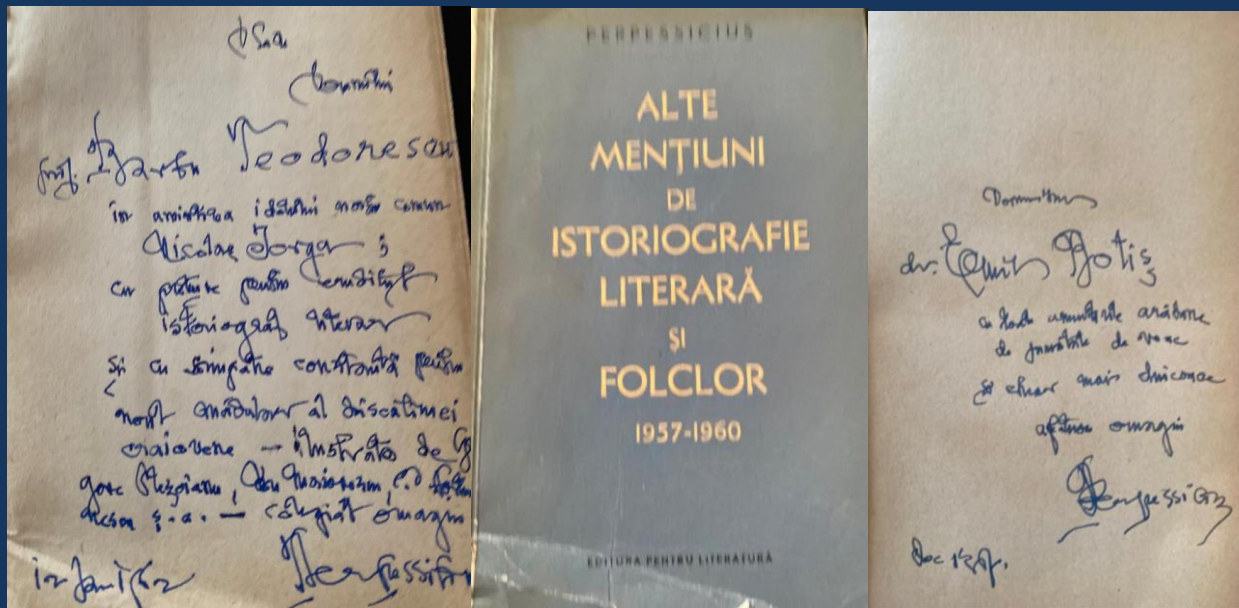

C.M. – Pe una dintre cărțile cu autograf apare semnătura, cu scrisul, într-o grafie de mână stângă, foarte interesantă, cu semnătura lui Perpessicius, adresată lui Barbu Teodorescu, în care vorbește și despre „eruditul Nicolae Iorga”. Ar fi interesant de aflat în ce relații se afla cu savantul Iorga. Dar până atunci v întreb ce achiziții noi mai aveți despre și legat de marele eminescolog ce și-a pierdut vederea cercetând manuscrisele lui E,inescu?

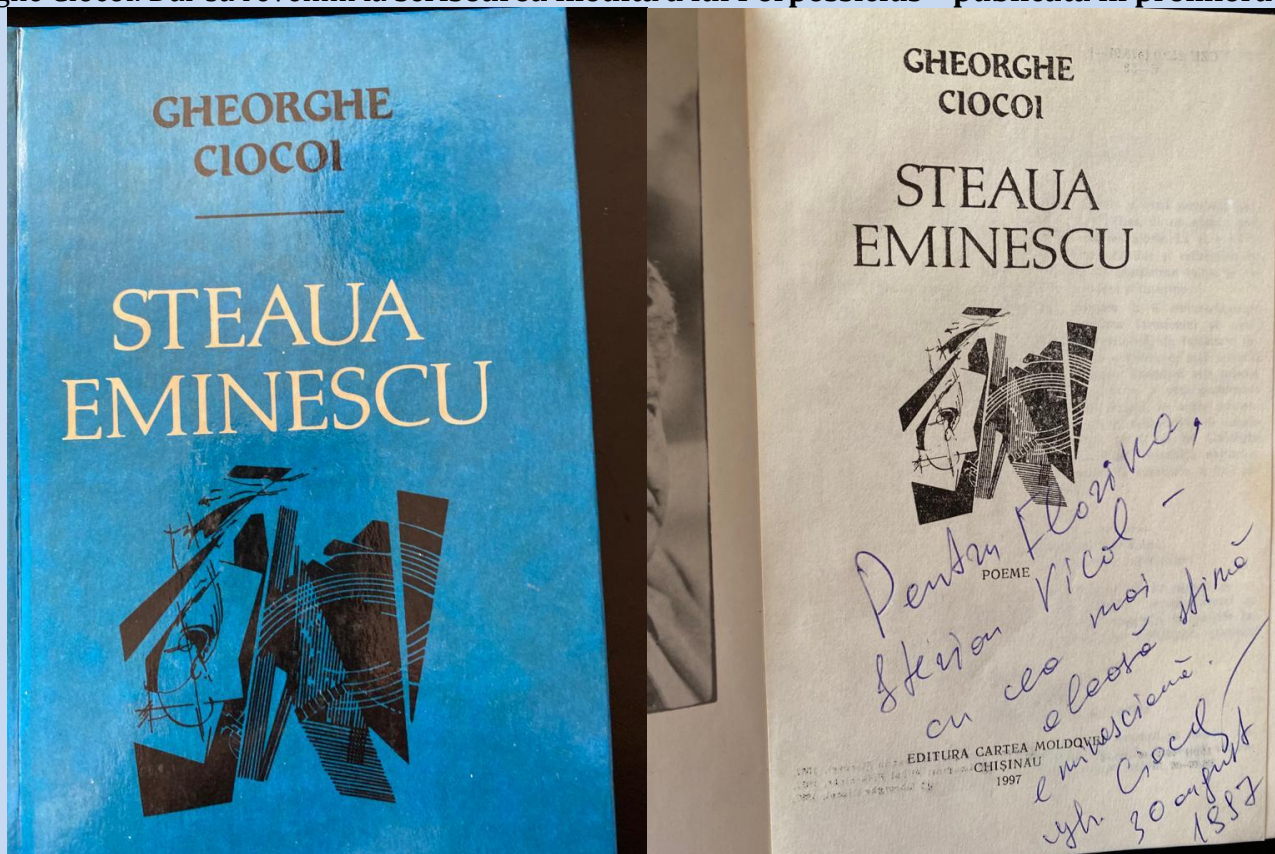
Gl. L. C. -

O dedicație pentru o cunoștință din Arad, probabil din cele câteva luni cât a fost profesor la liceul “Moise Nicoara” în anul 1919, imediat după absolvirea facultății, a dat această dedicație pe cartea.

3

Despre Steaua Eminescu și opera lui ultimele achiziții se referă la cele semnate de basareabeantul Gheorghe Ciocoi. Dar să revenim la **scrisoarea inedită a lui Perpessicius – publicată în premieră!**

București 6 Iulie 1953

Scumpe Bunuzgan,

Scrisoarea dăb în 28 Iunie o.r. am primit o rețetă
 bună pe ziua de 6 Iulie și mult n'a înțeles să mă
 aștept a trăgându-mă afară în aceeași zi, atât de mare
 fu bucuria ce mi-a adus-o și atât de mult timp pe-
 căzând de cântec nu no mai pășeam și nici nu mai vor-
 bisem. E drept că am primit de la dă o carte frumoasă
 tăb și că încă de atunci stă de masă mea o carte
 frumoasă, cu adresa scrisă, pe care însă n'am ajunsat a
 o închinii nici măcar cu bună răbdare, dar grijă
 ce no are și înțelegerea și care te interesează de noi
 are și meritul nostru mult de odată un biet carton non-
 câștigător. Vămi scrieri și-au interpus masa și iată-mă
 astăzi vă scriuând la ambele dăb mișcând.

Între toate săi și multimesc în mod special,
 în partea ^{mai} frumoasă a mâinii de simțitate ce-ri
 adresate. În prezent (și încă, socotesc, ajunsapo de la dis-
 tranța dăb) ea este însemnată, țese în oraș, cu

Toate ca ochii mi-a ajutat foarte mult. Cataracta este o boala generala la amandou ochii si care-i da o stare de nervi continuu, e, de cam data, necontrolabil, urmasul ei cel mai mare, ologata cum e sa giteasca zilnic, sa se muncim in casa. In astipatarea miraculoasa medicament din Germania occidentala, care nu mai vine, nu o pot da sa merga la dentist si sa se faca, dar va trebui sa se hotarasoa intr-o luna zi la aceasta.

Lesie mare si de mult au fost multe de spus in barnești ca cel mai multe ramani tot pe urma ca nu am lanta pe una tara la care, asa cum mi-i obiceiul de cativa ani de zile. De aceea, amuz la intamplare, ca o cava, la ocazional completam pentru atunci. In, mai, inainte de a imagina bucuria ca noi si la Ingilizii din si in deschi la Draghina, facem si la joana Coth-lesilor. In trecut sa. Si spun ca aceasta la o caduta de si oca la celebrul National, de jupa, al Esprit, am vorbit ceva mai mult in Betar Petruca, care e stabil, cum stii, fara deficiat caicum si care nu a fost de vorba in inuatarea celor de la Carta Plasa, atat ca nechi ca si ca' noi, care au inceput sa trateze pe simtati ca se mai "iobazi al gemenii", cu vorbe mi cinau. Si daca o spunu ei, care i-a servit din fura, ca sa ajunga sa-i lectare la Intimata, ce sa ne mai tinem ca

eu și alții am fost tratați precum alții. În doborâri m'am bucurat de viața ca și cum (și-a mai ocupat și sufletul moarte mure altele și pentru că era o muncă prea grea în de față (rentabilită)). (Că unle de veșea vol. II a lui M. Buiucescu: „Pașii postume”, L. A. 1991)

Voluntă IV a apărut de mai bine de o lună și s'a bucurat chiar de o primire în deo defacere substituție (cu referințe fără efect amputat. mi - ieri abia am ajuns o s'ătură la Phoenix, în legătură cu bani, dar nu sper nimic), mai ales să se potrivească la vremea când alina unii noi stabilizări întotdeauna la tot felul de cumpărături de pe urma cărora beneficia și ocazional, în suferință, migrații (vorbește de legătură și carton în țară) voluntă IV ca. Dar în 15 Aprilie m'am apărut în scin teia în cel mai sfârșit, răsunat, și o manifestare de st ti nism în prezența marilor clasați și, unde, evident, mi se puneau în căruța tot felul de blestăviri; una mai diferită de celelalte, deși răsunat tot o a urmat un e și juctura și mi n'au fost, mai ales că le-am promis, în variante variate, până acum, dar nu știu câte ori. Bine vă, focuri bune se așteaptă și versiunea definitivă. Că s'ot și brebur să și amint, e că am fost juctat în ziua de 15 Aprilie, la mărtașă, președea de M.S., cu precușor a fost deși, că pe marea sta corpul blit dimiteușă cu senhuta aprară la 15 Aprilie, și au fost încrederea, că, dacă e să credem amical, nu am descursat binișor, că a fost puțin încaș chiar, după care,

7

Prinde! in bio sunt fac de hazarandim, a ucrat in at
 balera: am cati, intru in galop furbunt de trei sferturi de
 Cera, comunicarea mea, Jordache Goleacu, Lexicolog si fol-
clonist, aminteste din sudinta anterioara, cate a interesat in
 chiar placut oneratiilor mei congnati (la 15 luni au fi
 tot am de dora comutarea Jordache Goleacu, scriitorul (tra
 de catre, framfletors, autor de teatru etc), pe care mai ca n'au
 mai tinea o, dar am toate materialele, msa / o mare sibi
 de a congnate si o si mai mare dorinta. Cati, atot
 au tamber si au fac pe indiferentul bamerit' cui ca
 feniportale n'umaha timp si starea incomprehensibile a
 care mi si a lasgnyu dupa 3 ani de asteptari, nu sunt fa-
 cite sa incurajete pe nimeni. De altmudiu, literatura mea e
 iustat: nu vom mai lucra nimic. Cati degnu roborant Y, nica
 vorba nu mai poate fi. Cati am uitat tot. si zgnur, mar
 dex peutim capul ca nu curosti articolul cu fricuri de
 inchinarea procesului in 2M April, totul de aji urinde
 merge la colectiv. Depindul la numi nu colectiv de so-
 nitati' omnicuobage, ca sa roghete mar nu ze mar
 lejole baltjocura obiectivata a volumului IV. Dora mi
 face tunc? Au spus o si la juboata: Sunt cu entuziasm
 colectivul si vitorarea lui manofora. Si vna gaimlesu
 in sine mi ta eck moare multe cari n'am frustit sa
 tunc bucent frumebui si la tina cu mai agasta,
 ca pe un alt tipu virginian, vegetam la umbra
 frumebuiului colectiv. Si iac'aza facem noi cultura
 in anul ala Christos 1953
 Cu regretul ca nu mai loc de probante

te imbraxat cu dora
 gnaptea si si dora
 vacanta
 si cu salubritate
 din gratia
 de resisten